

Analyse | CERI

4. marts 2026

Drikkevandsrapport er vigtig, men har graverende mangler

- Miljø- og Ligestillingsministeriet har udgivet en rapport om reguleringsmulighederne for beskyttelse af drikkevandet i Danmark.
- Den økonomiske analyse i rapporten angiver, at det er billigere at sikre drikkevandets kvalitet ved et gødsknings- og sprøjteforbud sammenlignet med et scenarie, hvor alt drikkevandet renses.
- Foruden det problematiske i at opstille scenarierne som enten eller, når der med to forskellige tidsperspektiver er behov for begge dele, lever analysen ikke op til den faglige standard for samfundsøkonomiske analyser og indeholder en række fejlslutninger. CERIs væsentligste kritikpunkter er:
 - De to scenarier (hhv. gødsknings- og sprøjteforbud og rensning af drikkevandet) er ikke sammenlignelige, da de ikke medfører den samme kvalitet af drikkevand. Og selv hvis man vælger at indføre et gødsknings- og sprøjteforbud kan det blive nødvendigt at rense en del af drikkevandet i mange år fremover.
 - Analysen beregner ikke korrekt nutidsværdien af omkostningerne ved de to scenarier, hvilket indebærer at man ikke direkte kan sammenligne de to scenariers omkostninger.
- Det betyder samlet set, at analysen ikke kan stå alene som beslutningsgrundlag.
- Uanset analysens mangler, er det oplagt, at et gødsknings- og sprøjteforbud er afgørende og samfundsøkonomisk effektivt for at opnå god drikkevandskvalitet.

CERI – Climate & Energy Research Institute

CERI er en grøn tænketank, der styrker beslutningsgrundlaget for den grønne omstilling gennem uafhængige analyser af Danmarks klima-, energi- og miljøpolitik. CERI arbejder ud fra en præmis om, at en langsigtet og holdbar omstilling kun lykkes, hvis beslutningerne træffes på et solidt samfundsøkonomisk grundlag. CERI spiller sine analyser ind i den offentlige debat og på Christiansborg for at bidrage til beslutningsprocesserne om den grønne omstilling på en konstruktiv måde. Læs mere på: www.ceri.dk

Kontakt:

Afdelingsdirektør Ulrik Beck
3140 8705 | urb@ceri.dk

Kommunikationschef Tina Birkkjær Nikolajsen
2728 2733 | tbn@ceri.dk

Denne analyse:

Ledende analytiker Anders Toftegaard Madsen
3025 5288 | atm@ceri.dk

1. Sammenfatning

Miljøministeriet med analyse af drikkevandsbeskyttelse

Miljø – og Ligestillingsministeriet (herefter: Miljøministeriet) udgav i januar 2026 en rapport om reguleringsmulighederne for beskyttelse af grundvandet i Danmark.¹ I rapporten foretager ministeriet en analyse, hvor de forsøger at værdisætte rent drikkevand. Herefter sammenligner ministeriet omkostningerne ved at sikre rent drikkevand i to scenarier:

1. Gødsknings- og sprøjteforbud i sårbare grundvandsdannende områder
2. Omkostningerne ved at rense alt drikkevand i Danmark

Analysen viser at sprøjteforbud sikrer drikkevandet billigst

I analysen konkluderer Miljøministeriet, at omkostningerne ved et sprøjteforbud er 360 mio. kr. årligt. Omkostningerne ved at rense alt drikkevandet i Danmark løber derimod op i 6-18 mia. kr. årligt. På baggrund af rapporten har en række medier konkluderet, at den billigste måde at sikre drikkevandskvaliteten er ved at indføre et gødsknings- og sprøjteforbud i de sårbare grundvandsdannende områder.² Derudover har miljø- og ligestillingsminister Magnus Heunicke udtalt til TV2, "Det er jeg helt enig i (at der skal være rent drikkevand, red.), og rapporten viser helt entydigt, hvad det mest effektive værktøj er" (med henvisning til et gødsknings- og sprøjteforbud).³

Fødevareministeriet med kritik af analysens faglighed

Rapporten har affødt stor debat, og aktindsigter fra Information og Jyllands-posten har afsløret stor uenighed om analysens faglige niveau mellem Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri (herefter Fødevareministeriet) og Miljøministeriet.⁴ Kort tid inden analysens udgivelse bad Fødevareministeriet om at få fjernet sit navn fra analysen, begrundet i at analysen har store faglige mangler og ikke lever op til standarderne for samfundsøkonomiske analyser.

CERI er kritisk over for det faglige niveau i rapporten

CERI er enig i, at rapporten ikke lever op til de faglige standarder, da analysen fx ikke følger retningslinjerne for samfundsøkonomiske analyser. Derudover mener vi, at der er foretaget flere tvivlsomme metodevalg. Baseret på disse problemer mener vi ikke, at rapporten kan stå alene som beslutningsgrundlag.

Rettes fejlene i rapporten vil resultatet formentlig holde

Uanset rapportens fejl giver det god mening, at et gødsknings- og sprøjteforbud indgår i den samfundsøkonomisk set mest effektive løsning for at opnå rent drikkevand. Det skyldes bl.a., at de metodeændringer, der skal til for at forbedre den udgivne analyse, trækker i forskellige retninger. Miljøministeriets beregninger viser, at et gødsknings- og sprøjteforbud er 15 til 50 gange billigere end rensning af drikkevandet. Der er således en stor buffer at give af, før konklusionen ændres. Og hvis man mere snævert retter de fejl, der er mulige at rette i Miljøministeriets to scenarier – uden fundamentalt at gentænke analysens ramme – vil scenariet med et sprøjte- og gødskningsforbud på udvalgte arealer fortsat være det billigste af de to undersøgte scenarier.

Store sundhedsgevinster ved mindre nitrat

I rapporten fra Miljøministeriet henviser de desuden til et studie fra KU, AU og GEUS, der viser, at samfundet kan opnå en gevinst på 2,2 mia. kr. om året i form af sparede sundhedsomkostninger, hvis koncentrationen af nitrat i drikkevandet sænkes.⁵ Denne gevinst alene vil altså kunne forsvare et gødskningsforbud på de særligt sårbare grundvandsdannende

¹ <https://mim.dk/media/v1wheb5c/analyse-af-reguleringsmuligheder-for-beskyttelse-af-drikkevandet-saarbare-grundvandsdannende-omraader.pdf>

² Se fx <https://www.dr.dk/nyheder/politik/sproejteforbud-ved-drikkevandsboringer-splitter-regeringen>; <https://www.information.dk/indland/2026/02/giftigt-forhold>

³ <https://nyheder.tv2.dk/politik/2026-02-12-ministerier-i-aaben-krig-om-drikkevandet-jeg-minde-ikke-en-lignende-proces>

⁴ <https://nyheder.tv2.dk/politik/2026-02-12-ministerier-i-aaben-krig-om-drikkevandet-jeg-minde-ikke-en-lignende-proces>

⁵ <https://mim.dk/media/v1wheb5c/analyse-af-reguleringsmuligheder-for-beskyttelse-af-drikkevandet-saarbare-grundvandsdannende-omraader.pdf>

områder. I resten af dette notat gennemgår vi systematisk vores kritik af Miljøministeriets rapport.

2. Rapportens fejlslutninger

Rapporten overholder ikke gængs regnepraksis

I dette afsnit gennemgår vi, hvorfor analysen ikke lever op til faglige standarder og de forskellige fejlslutninger i rapporten. Vi tager udgangspunkt i gængs regnepraksis, som anvendes bredt af økonomer, og som baseres på gængse principper i beregninger, som centraladministrationen foretager. En række af principperne kan bl.a. genfindes i Finansministeriets Vejledning i Samfundsøkonomiske Konsekvensvurderinger (FM, 2023).⁶ Mere specifikt tager vi udgangspunkt i, hvordan man laver en såkaldt "cost-effectiveness analyse", der med Finansministeriets ord "anvendes til at finde den mest omkostningseffektive løsning på en opstillet problemstilling" (FM, 2023).

De to scenarier er ikke sammenlignelige

De to scenarier er ikke sammenlignelige

En cost-effectiveness analyse kan anvendes, når målsætningen er givet på forhånd. "Analysen benyttes således til at afklare, hvilke(t) tiltag, der kan nå målsætningen med laveste omkostninger" (FM, 2023). Her opstår den første fejlslutning for Miljøministeriets rapport, for de to scenarier opnår ikke den samme målsætning. Der er nemlig stor forskel på hvilke forureninger, der er tilbage i drikkevandet i de to scenarier.

Forbud sikrer ikke mod alt PFAS, ...

Et gødsknings- og sprøjteforbud vil med tiden stoppe pesticid- og nitratforureningen til drikkevandet under de pågældende arealer og reducere tilførslen af PFAS. Det er dog langt fra alt PFAS-forureningen i grundvandet, der skyldes landbruget. Fx kommer en betydelig mængde PFAS fra atmosfæren via luftkoncentrationer eller nedbør.⁷ I scenariet med et gødsknings- og sprøjteforbud, vil der derfor stadig være betydelige mængder PFAS tilbage i det endelige drikkevand.

... mens rensning fjerner langt mere PFAS

Rensning af alt drikkevand i Danmark vil derimod i langt højere grad reducere mængden af PFAS i det endelige drikkevand. Der er derfor en yderligere gevinst for drikkevandets kvalitet ved vandrensningen sammenlignet med gødsknings- og sprøjteforbuddet når det kommer til PFAS-indholdet, som der ikke tages højde for i analysen.

Det er svært at sammenligne de to scenarier

De to scenarier medfører altså forskellige gevinster, og det er således meningsløst at sammenligne hvilket scenarie, der opnår en fastsat målsætning til den mindste omkostning. Scenarierne kan stadig give et indtryk af, hvordan to forskellige initiativer er forskellige, når det kommer til både omkostninger og gevinster, men det fremgår ikke klart af rapporten, at der er forskelle *både* på omkostningssiden *og* i de opnåede gevinster i de to scenarier, og det er heller ikke sådan rapporten er blevet taget ned eller udlagt i offentligheden, jf. udtalelsen fra Magnus Heunicke i sammenfatningen.

Forskel på tidsprofil og diskontering af omkostninger i de to scenarier

Samfundsøkonomiske analyser regner i nutidsværdi

I samfundsøkonomiske analyser er det standard praksis at omregne omkostninger og gevinster til en nutidsværdi vha. Finansministeriet retningslinjer for diskontering (FM, 2023). Det gøres for at kunne sammenligne projekter med forskellig tidsprofil. Miljøministeriet anvender ikke denne teknik.

⁶ https://fm.dk/media/m5bp2ead/vejledning-i-samfundsøkonomiske-konsekvensvurderinger-juni-2023_web-a.pdf

⁷ https://dce.au.dk/fileadmin/dce.au.dk/Udgivelser/Tekniske_rapporter_300-349/TR313.pdf

**Ministeriet
omregner ikke til
nutidsværdi**

Miljøministeriet finder i analysen, at omkostningerne ved et gødsknings- og sprøjteforbud har en omkostning i dag på 6,6 mia. kr. i form af reduceret værdi af den regulerede landbrugsjord. Da det er en omkostning der falder med det samme, er dette tal allerede regnet som en nutidsværdi. I analysen estimerer ministeriet, at omkostningerne til at rense drikkevandet vil være 6-18 mia. kr. årligt. I rapportens konklusion er de 6,6 mia. kr. omregnet til et årligt tab på 360 mio. kr. om året i 30 år, fremfor at beregne nutidsværdien af de årlige renseomkostninger.

**Uklart hvorfor
ministeriet vælger 30
år**

Der er flere udfordringer med denne tilgang. For det første er det uklart, hvorfor ministeriet fordeler omkostningerne ved gødsknings- og sprøjteforbuddet over 30 år og ikke en uendelig tidshorisont, hvis man gerne vil sammenligne årlige omkostninger på en konsistent måde mellem de to scenarier.

**Der tages ikke højde
for evige
renseomkostninger...**

For det andet vil renseomkostningerne ikke gå væk efter 30 år. De vil derimod skulle afholdes hvert år til evig tid, hvis forureningen fortsætter. Det er muligt at omregne de årlige renseomkostninger i al fremtid til en nutidsværdi, der direkte ville kunne sammenlignes med nutidsværdien ved et gødsknings- og sprøjteforbud. Nutidsværdien ved rensning vil fortsat være langt større end nutidsværdien ved forbuddet.

**... eller at forbuddet
først hjælper om i
fremtiden**

Endelig vil et gødsknings- og sprøjteforbud først have effekt om en længere årrække, da det primært påvirker det øverste lag vand, som først vil ramme grundvandet om mange år. Der vil derfor uanset valg af løsning være brug for samme mængde vandrensning i løbet af de første mange år. En pointe som lektor på Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi Brian H. Jacobsen, miljøøkonomisk vismand Jette Bredahl Jacobsen og tidligere miljøøkonomisk vismand Lars Gårn Hansen også fremhæver i en artikel i Jyllandsposten.⁸ De øgede rensningsomkostninger vil derfor først indtræde i fremtiden, hvilket alt andet lige vil reducere nutidsværdien af omkostningen. Hvis omkostningerne ved rensning fx først indtræder om 30 år frem for i dag, vil det reducere nutidsværdien med lidt over 50 pct. Der er altså tale om en betydelig forskel. Miljøministeriet burde altså have regnet på følgende to scenarier:

1. Øjeblikkelig indførsel af et gødsknings- og sprøjteforbud, samt rensning af drikkevandet i de første mange år, indtil forbuddet resulterer i den ønskede effekt.
2. Rensning af drikkevandet fra i dag og i al fremtid.

**Rensning koster
mellem 98 og 293
mia. kr.**

Baseret på Miljøministeriets omkostningsskøn for de årlige omkostninger og med udgangspunkt i Finansministeriets retningslinjer for hyperbolsk diskontering, har vi foretaget en illustrativ beregning af nutidsværdien i de to scenarier, hvis drikkevandet skal renses uanset i 30 år. Da rensning af drikkevandet indgår i begge scenarier de første 30 år, er omkostningerne forbundet med dette, pillet ud af regnestykket. Nutidsværdien af omkostningen ved et gødsknings- og sprøjteforbud er som sagt 6,6 mia. kr. Nutidsværdien af omkostningen ved rensning af alt drikkevand i Danmark fra om 30 år og i al fremtid er mellem 98 og 293 mia. kr. afhængigt af, om rensningsomkostningerne er 6 eller 18 mia. kr. om året. Hvis gødsknings- og sprøjteforbuddet derimod har effekt allerede efter 20 år, vil omkostningerne ved rensning i stedet være mellem 123 og 368 mia. kr.

**Korrekte
beregninger giver
samme resultat**

En mere korrekt beregning af nutidsværdien i de to scenarier viser altså stadig, at der er tale om en betydelig samfundsøkonomisk meromkostning ved rensning af drikkevandet, frem for at indføre et gødsknings- og sprøjteforbud.

⁸ <https://jyllands-posten.dk/politik/folketingsvalg/ECE19046821/foruroligende-rapport-faar-fire-eksperter-til-at-faelde-haard-dom-sproejteforbud-er-ikke-nok-til-at-redde-vores-drikkevand/>

Omkostningerne ved et sprøjteforbud er usikre

Fødevareministeriet kritiserer omkostningerne ved forbud

I den førnævnte aktindsigt er Fødevareministeriet særlig kritiske overfor Miljøministeriets estimater for omkostningerne ved at indføre et gødsknings- og sprøjteforbud. Miljøministeriet beregner tabet som forskellen i ejendomsværdien på sammenlignelige landbrugsejendomme hhv. med og uden sprøjte og gødskningsforbud pba. en analyse af NIRAS.⁹ For nogle typer af ejendomme er datagrundlaget dog relativt begrænset, fx er der kun handlet tre ejendomme, hvor der er både et sprøjteforbud og gødskningsrestriktioner.

Metoden kan forsvares...

At bestemme det økonomiske tab som forskellen i ejendomsværdien på sammenlignelige landbrugsejendomme, synes at være en udmærket model, da der dermed også indirekte tages højde for alternativanvendelsen af arealet. Et gødsknings- og sprøjteforbud betyder nemlig ikke, at værdien af jorden falder til 0, selvom det i praksis kan føre til, at det ikke længere er profitabelt at dyrke jorden. I stedet kan jorden potentielt bruges til skovrejsning, vedvarende energi, jagt eller noget helt fjerde. Ved at tage udgangspunkt i forskelle i ejendomsværdier tager man indirekte højde for værdien af denne alternativanvendelse, da det sætter sig i ejendomsværdien.

... men datagrundlaget er spinkelt

Datagrundlaget for beregningen af det erhvervsøkonomisk tab i analysen er dog relativt spinkelt. Der indgår kun få ejendomshandler i NIRAS' analyse, hvilket giver betydelig usikkerhed. Derudover har kritikken lydt på, at de handlede ejendomme ikke er repræsentative for danske landbrugsejendomme. Denne kritik er valid, da alle de handlede ejendomme er relativt små. Hvis større landbrug er mere produktive, vil analysen undervurdere omkostningerne ved gødsknings- og sprøjteforbuddet.

Der kunne med fordel laves følsomhedsanalyser

På grund af de store usikkerheder kunne man med fordel have lavet følsomhedsanalyser af omkostningerne, der belyser udfaldsrummet, hvis ejendommene ikke ligner datagrundlaget. Dette ville være i overensstemmelse med vejledningen for samfundsøkonomiske konsekvensvurderinger, hvor der står: "Hvis sandsynlighederne for forskellige udfald ikke kan skønnes med rimelig sikkerhed, kan det være relevant at foretage kvantitative følsomhedsanalyser i forhold til tiltaget", (FM, 2023). Hermed vil det være muligt at vurdere, i hvor høj grad analysens konklusioner afhænger af det spinkle datagrundlag.

Følsomhedsscenarier havde næppe ændret konklusionen

Det er sandsynligt, at følsomhedsberegninger havde støttet konklusionen om, at scenariet med et sprøjte- og gødskningsforbud er billigere end at rense alt drikkevand, da forskellen i omkostninger i de to scenarier (regnet korrekt med nutidsværdier) er meget store. Det støttes af en tidligere analyse fra De Økonomiske Råd, af bl.a. omkostningerne ved pesticid-fri dyrkning, hvor de ligeledes finder, at det medfører et relativt lille samfundsøkonomisk tab.¹⁰ Det skyldes grundlæggende, at overskudsgraden i landbruget er relativt lille, hvilket trækker i retning af, at det er relativt billigt at regulere landbruget.

Analysen bør ikke bruges som beslutningsgrundlag

Samlet set lever den økonomiske analyse af de to scenarier ikke op til kriterierne for en samfundsøkonomisk cost-effectiveness analyse. Det gør det svært at bruge analysen som beslutningsgrundlag.

3. Analysen er mangelfuld, men konklusionen ændrer sig næppe

⁹ <https://mim.dk/media/v1wheb5c/analyse-af-reguleringsmuligheder-for-beskyttelse-af-drikkevandet-saarbare-grundvandsdanelende-omraader.pdf>

¹⁰ <https://dors.dk/files/media/rapporter/2015/m15/m15.pdf>

**Grundlaget for
analysen foreslås
genbesøgt**

En veludført cost-effectiveness analyse vil tydeligt opstille en specifik problemstilling/målsætning, fx at sikre drikkevand uden PFAS- og nitratforurening. Derefter opstilles et basis- og alternativscenarie, der begge opfylder det/de specifikke mål. Endelig kvantificeres og værdisættes omkostningerne i de to scenarier. Det er desuden afgørende, at det sandsynliggøres, at de valgte scenarier er de bedste alternativer til at opnå det givne mål. Disse grundlæggende krav til en cost-effectiveness analyse overholder Miljøministeriets analyse ikke.

**En veludført analyse
vil dog formentlig nå
samme konklusion**

Hvis man snævert tager udgangspunkt i de to opstillede scenarier og vil lave en retvisende sammenligning af omkostningerne ved de to scenarier, er omkostningsforskellen mellem scenariet med et gødsknings- og sprøjteforbud og scenariet med rensning af drikkevandet så stort, at det formentlig ikke vil ændre på analysens resultat. Det skyldes bl.a., at rensningsomkostningerne er relativt høje, mens overskudsgraden i landbruget er relativt lille, hvorfor omkostninger som følge af tabt produktion er relativt små. Men som beslutningsgrundlag bør omkostningsestimater og beskrivelsen af de opnåede gevinster være retvisende og sammenlignelige, så det er muligt at træffe beslutninger på et oplyst grundlag, og så offentligheden kan gennemskue konsekvenserne af de trufne beslutninger.